

...east je uit de weg, men geeft de
...vrijwilligste maar aan jou omdat anderen
...het niet willen. Zo begint het. Dan moet je
...zorgen niet verward te raken door het een of
ander. Door een weekmakende film of een
melancholisch interview. Of door de aanblik,
plotseling, van een moeder met een tweeling
in een winkelcentrum.

...zegt waarschijnlijk
...over het apparaat zelf.

...designated for the
imaging of cardiac beta-adrenoceptors, proefschrift van E.A. Dubois.

Promotie op donderdag 18 september.

SEBAS FABER (SBFABER@UCDAVIS.EDU)

Zou het ooit goedkomen tussen de Oude en de Nieuwe Wereld? Na een zomer in Europa heb ik zo mijn twijfels. Van een afstand lijkt het Westen één smeltpot nat, maar goedbeschouwd is de verhouding tussen Europa en Amerika zo verstoord als een echtpaar dat in een scheiding ligt vanwege hun 'irreconcilable differences'.

De frustraties van een Europeaan in de Verenigde Staten zijn me na een jaar in Californië wel bekend – 'Als ik koffie bestel,' zegt een Spanjaard met een green card, 'dan wil ik één goede kop, niet zeventien verwaterde met een gratis refill en een valse glimlach. Alleen in de Italiaanse wijken van de grote steden bedienen ze je nog met oprecht chagrijn.'

Zelf dacht ik mijn Europese voeten behoorlijk schrap te hebben gezet, maar tot mijn verbazing beleefde ik mijn eerste dagen in Nederland iets wat veel weg had van een cultuurschok. Was ik toch gevallen voor de charmes van Amerika, die grote verborgen verleider?

Dieptepunt: een regenachtige zaterdagmiddag in juli, in de rij voor de kassa van Dirk van den Broek. Een ongeduldige winkelkar port me in de rug, de caissière heeft een pesthumeur, en na het betalen wacht ik tevergeefs op de vriendelijke jongeling die – 'Paper or plastic?' – mijn boodschappen professioneel in een zak opbergt. En niks geen prettige dag verder. Bij drijfnapte thuiskomst blijkt ik in de haast mijn tomaatjes te hebben verpletterd onder drie pakken appelsap. Ik denk aan de Safeway, met zijn brede lanen die door oneindige schappen gaan... Zo ontwikkel ik langzaam begrip voor de arme Amerikaanse studenten die uitgewisseld in Europa stranden. Als ik al geschokt was, wat voor cultuurbeving maken zij dan niet door, verwend als ze zijn met

uitputtende service en eeuwige smiles. Ik ken er een die bijna in tranen uitbarstte na een nijdig 'Blijf met je fikken van het fruit!' van een Amsterdamse avocadoverkoopster.

De twee kwartjes voor een bezoek aan een smerig toilet gaan de gemiddelde Amerikaan boven de baseballpet. Op de topless stranden zijn de meesten mentaal wel voorbereid, maar een verder erg vriendelijke jongen uit Sacramento vertrouwde me toe dat het straatbeeld van Europese vrouwen, die anders dan hun Amerikaanse vriendinnen hun tepels niet altijd bedekken met een extra lapje stof, hem onwillekeurig deed walgen. (Gek genoeg is het met de mannen precies omgekeerd: praktisch alle Amerikanen zijn besneden. Vandaar die glimlach op de lippen van de Amerikaanse die haar Europese vriend voor het eerst naakt ziet: 'Ach, wat een schattig coltruitje!')

Hoe zuidelijker de Amerikanen komen, des te groter de verbazing. Reacties van een groep studenten in Madrid: 'Deodorant, is dat hier bekend?' – 'Gross! Die vent peutert in zijn neus!' – 'Da's nog niks. Ik zag een man in pak daarnet doodleuk de inhoud van zijn onderbroek herschikken.' – 't Is maar een vraag, maar hebben ze enig idee hoe ongezond roken is?' (Spanje was op zijn beurt nationaal verontwaardigd toen twee van zijn sporters in Atlanta werden gearresteerd voor het legen van hun blaas tegen een openbare muur. Hun excuus: 'We moesten nodig.')

Wij Europeanen in Amerika krijgen te maken met een algemeen gebrek aan kennis dat eerst beledigend is ('Nederland, waar ligt dat?') maar daarna aangenaam: wat ik over mijn land vertel, wordt voor zoete koek geslikt. Voor Amerikanen in Europa is het anders. Iedereen denkt beter dan zichzelf te weten hoe de VS in elkaar zit, ook al is men er nooit geweest en baseert men

E-MAIL UIT AMERIKA

zijn kennis op CNN en Hollywood. Daarbij neemt niemand ze serieus. Nog het minst de Europese correspondenten, die zelden afwijken van het thema 'Rare jongens, die Amerikanen' (niet dat ik zelf een uitzondering ben). Het land wordt gezien als een geavanceerde, maar decadente gemeenschap van hamburgereters en anorectici, met een lachwekkend politiek systeem dat de rest van de wereld zijn grillige wil oplegt. Dat beeld, hoe waar ook, valt de

Amerikaanse bezoekers een beetje koud op het dak: zelf denken ze iets positiever over zichzelf.

De eerste etappe is dan ook het zwaarst. Culturele confrontaties zijn een mijnenveld van misverstanden en kleine verschillen in etiquette hebben de verwoestende kracht van een fragmentatiebom. Vergeten of juist overbodige bedankjes, fooien en andere geldkwesties, de waarde en status van beloften en vriendschap, zelfs zoiets banaals als lichaamsgeur – omdat die belangrijke details normaal gesproken de smeerolie der menselijke omgang zijn, is het moeilijk afwijkend gedrag niet negatief te interpreteren. Onder de Amerikaanse bezoekers tekent zich al snel een driedeling af. Een groep geeft op en gaat beledigd naar huis. Je hebt de bekeerlingen, die hun gastland omarmen en vrolijk tegen de pui van MacDonalds pissen. Tenslotte zijn er de geïmmigreerde kankerpitten die al hun negatieve vooroordelen bevestigd zien maar desondanks blijven hangen. Die val van verbittering moet ik in de VS zien te ontwijken, want heimwee noch hollanditis zitten in mijn Californische miniverzekering. Zelfs niet als Hillary wordt herkozen.

Sebas Faber is oud-redacteur van Folia en tegenwoordig promotiestudent aan de University of California, Davis. Net als vorige jaren stuurt hij geregeld een e-mailtje naar Folia.

'Weet je Frans, jij zag de kever boven de
houtschuur, maar je kreeg hem pas te pakken
op het erf van Koppens. Was het zo niet? En ik
ben coauteur.'

Promotie op donderdag 10 oktober.

SEBAS FABER (SBFABER@UCDAVIS.EDU)

Dr. Love, Tom Love, bindt zijn lange grijze haar in een paardenstaart. Een baard reikt tot zijn buik. Zijn vijftig jaar en honderd kilo draagt hij met berusting. Het saldo van een halve eeuw: een dubbel doctoraal (wis- en natuurkunde), zes kinderen (bij drie vrouwen), en vijf jaar luchtmacht (in Vietnam). Met een halve baan aan een lokale universiteit verdient hij zo'n 35 duizend gulden per jaar. Drie weken geleden zette zijn derde vrouw hem op straat, met al zijn boeken, zijn papieren en zijn oude IBM. Bryan (22) – fatsoenlijk christelijk doch licht rebels: het haar in een scheiding maar een baardje rond de mond – zocht met spoed naar iemand om de huur te delen. Tom belde Bryan, Bryan dacht: kom. Zo werden ze, tegen wil en dank, huisgenoten.

Bryan is met studeren gestopt na één jaar universiteit. Niet dat hij niet verder wilde – hij had er eenvoudig het geld niet voor. De schuld liep zo snel op dat het hem verstandiger leek werk te zoeken. Hij is nu drie jaar manager in een grote doe-het-zelfzaak en verdient evenveel als Tom. Geen van beiden heeft het overigens ruim. Hun appartement – in de agglomeratie Los Angeles – kost hen anderhalfduizend gulden per maand. En allebei lossen ze nog steeds hun studieschuld af. Die van Bryan is nog jong, maar de rekening voor Toms tweevoudige titel loopt al tientallen jaren. Je begint je af te vragen wat een academisch diploma nog betekent in dit land. Is het wel de moeite waard?

De jeugd blijft optimistisch. In Davis is aan nieuwe studenten geen gebrek. In grotere horden dan ooit stromen

ze op de campus toe. Voor de verandering is het collegegeld – verviervoudigd in de afgelopen vijf jaar – dit seizoen eens niet verhoogd: zeven en een half duizend gulden voor Californianen en ruim twintig voor mensen van buiten. (En dit is een openbare school. Een *private club* als Yale vraagt ruim 37 ruggen.)

De inflatie is dubbel: steeds meer mensen studeren voor steeds meer geld, voor een titel die almaar in waarde daalt. Met een vierjarige BA of BS doe je in feite steeds minder. De mensen die zich dan maar aan een Masters wagen of zelfs aan een PhD, storten zich in nog grotere schulden. Leningen worden betrekkelijk gul verstrekt en onder aardige voorwaarden; het gevolg is dat de studenten (je bent immers jong en je wilt wat) zich gulzig laven aan een soort van pseudo-welstand – nieuwe auto, mooie computer, kinderen zelfs – die hen later financieel opbreekt. Aan het eind van de rit wacht de brief van bank met het maandelijks te innen bedrag: een zwaard van Damocles dat de jong gepromoveerden de arbeidsmarkt injaagt. Dr. Tom greep het werk wat-ie krijgen kon, ook al betekende dat verhuizen naar een andere staat. En hij is een exacte wetenschapper. In de letteren – mijn veld – is de situatie nog minder rooskleurig.

Bij ons is het sollicitatieproces een pijnlijk ontwaken. Een enkeling met talent en geluk komt onder aan de ladder terecht bij een instelling met naam, maar de meesten wacht een baan op een obscure campus in de lege mid-west of het koude noorden. Als doctor Spaans is het tegenwoordig zelfs niet ongewoon op een middelbare school te stranden – de hel. Rustig studeren is soms moeilijk met zo'n vooruitzicht. Als terminale

E-MAIL UIT AMERIKA

patiënten klampen de *graduate students* zich vast aan de tegenstrijdige adviezen die hun van verschillende kanten worden aangereikt. De een zegt: je moet snel publiceren. De ander: verbind je aan een bekende professor. Een derde: werk aan je cv. De sfeer op de faculteit wordt er niet beter op, de competitie des te harder.

Er zijn er die het te veel wordt. Een doctor Spaans heeft het vak verlaten om monteur te worden; zijn vroegere mentoren laten hem nu hun auto repareren (hij schijnt het te kunnen en verdient goed).

Tom, die wel aan de universiteit is gebleven, beweegt zijn grote lichaam nog wat onwennig in zijn nieuwe woonomgeving. Hij zit op de vloer van Bryans huiskamer tv te kijken – de korte benen gespreid, ertussenin een bord met cornflakes. Zijn zus, merkt hij op, heeft nooit gestudeerd en heeft een betere baan. Is zijn scholing het dan wel waard geweest? Tom knikt: 'Meer geld verdien ik niet, minder problemen heb ik evenmin. Maar mijn problemen liggen op een hoger niveau.'

In de conversatie refereert hij quasi-terloops aan een scenario en een roman die in de steigers staan. Twee keer noemt hij zijn drie artikelen waarin hij de bigbangtheorie verwerpt. Zijn kamer staat vol dozen; de grond is bezaaid met papieren en boeken. Naast de wc ligt een bijbel. Op een middag komt Tom later thuis dan anders: autopech, koppeling kapot. Kosten: vierhonderd dollar – die hij niet heeft. Hij pakt de telefoon en toetst een nummer, spreekt vijf minuten en hangt op. 'Het is triest om op je vijftigste nog je moeder om geld te moeten vragen. Maar ja, wat doe je eraan.'

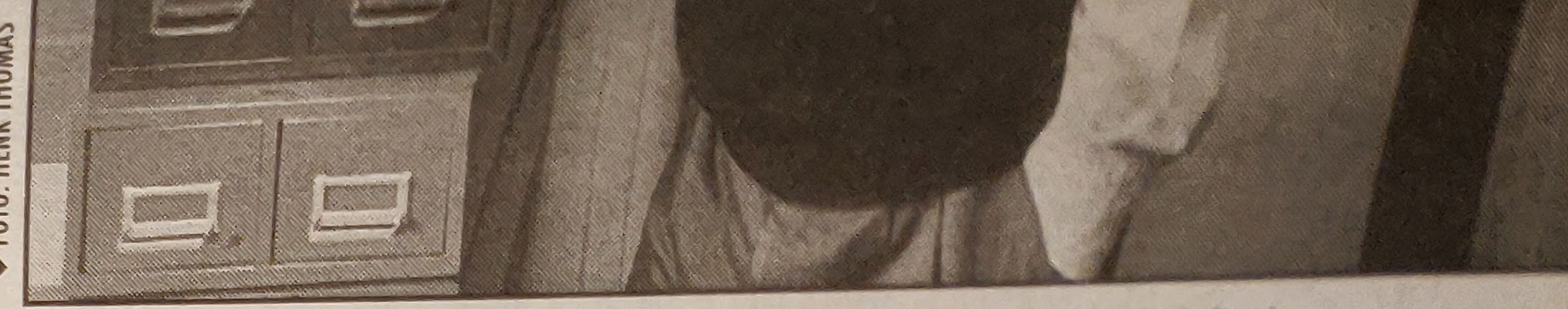
onafhankelijkheid. Als ik hier geld van buiten wil binnenhalen moet ik deel uitmaken van een grotere groep, meerdere wetenschappers betrekken bij een project. Je moet een voorstel schrijven, vijf mensen erbij zoeken uit verschillende

VERVOLG OP PAGINA 15

en tekent heel plezierig over. Ook op de universiteit merkt Schram hoe direct de Nederlander is. 'Ik had laatst een briefje in het Nederlands geschreven. Dat was blijkbaar niet zo duidelijk, want ik hoorde toevallig iemand fluisteren dat het taalgebruik *stupid* was. Dat is voor een Amerikaan een behoorlijke belediging. Maar ik weet wie het zegt en ik heb

tionaal probleem. Mensen belijden vaak *lip service* aan goede doelen, maar er gebeurt niets. Iedereen zegt bijvoorbeeld dat ons Zoölogisch Museum heel belangrijk is, maar ondertussen wordt er hard bezuinigd. Het enige wat aan de problemen wordt gedaan, is het instellen van alweer een commissie die het eens

FOTO: HENK THOMAS

Frederick Schram: ...naast de koffiemachine graag nog een apparaat voor junk food...

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ SEBAS FABER (SBFABER@UCDAVIS.EDU) ★ ★ ★

De eerste keer dat ik in Davis een bar binnenstapte merkte ik meteen dat er iets niet in de haak was, al kon ik er niet meteen de vinger op leggen. Na een minuut of twee viel de munt: ik zag het plafond en de achtermuur. De lucht was helder. Niemand rookte.

Het is in deze stad streng verboden in een openbare ruimte een sigaret op te steken. Maar wie denkt het probleem te omzeilen door een stap buiten de deur te zetten, komt bedrogen uit. Sinds 1993 is een straal van zes en een halve meter buiten ramen en deuropeningen evenzeer verboden gebied. Rokende voorbijgangers, mits ze zich snel voortspoeden, worden nog getolereerd.

Maar de in winters Amsterdam zo frequente kleumende klieden, rokend op de stoep voor de ingang van openbare gebouwen, zijn hier praktisch onbekend. 'Wij hadden indertijd de strengste verordening van het land,' zegt een trotse Diane Swann van het gemeentelijke Programma voor Tabakseducatie. 'Maar een paar weken geleden heeft het stadje Friendship Heights in Maryland er nog een schepje bovenop gedaan. Behalve in de twee drukste straten, mag daar nergens meer buiten worden gerookt.'

In Davis zijn ook alle openbare evenementen – waaronder de populaire boerenmarkt – resoluut rookvrij verklaard. Sigaretten zijn in het straatbeeld een zeldzaamheid geworden. De rokende 17 procent van de bevolking van Californië is gedwongen het binnenshuis te doen. En dat heeft zo

zijn voordelen. Na een avondje uit hoeven de kleren niet meteen in de was. Ogen en keel worden gespaard. En er liggen nergens peuken op de grond.

De keerzijde van dit zuivere milieu is een algemene vermindering van de verdraagzaamheid. Geen Amerikaan schaamt zich ervoor een roker op zijn zonde aan te spreken. De strenge regels worden nageleefd én gehandhaafd door oppassende burgers.

Diane Swann: 'De politie grijpt alleen in als er klachten zijn. Maar sinds 1993 hebben zich nog geen grote problemen voorgedaan.' De boetes zijn dan ook pittig. Een eerste overtreding komt je op maximaal vijftig dollar te staan. Een tweede binnen hetzelfde jaar kost je tweehonderd dollar; een derde keer mag je vijfhonderd neertellen.

Zijn Swann en de haren fanatieke moraalridders in een kruistocht tegen tabak? Zijzelf vindt van niet. 'Moralistisch zijn we geenszins. De strenge regels zijn puur gebaseerd op de schadelijke weerslag die meeroken heeft op de gezondheid van anderen. Dat effect is inmiddels uitgebreid bewezen. Wij beschouwen roken daarom als een inbreuk op andermans recht: een schending van het recht op ademen.'

Davis maakt het niet alleen de bestaande rokers moeilijk. Er wordt ook alles aan gedaan om te voorkomen dat jongeren ermee beginnen. Het is, op straffe van zware boetes, verboden tabak te verkopen aan minderjarigen – er is zelfs een gratis kliklijn om overtredende middenstanders aan te geven. Sigarettenautomaten zijn alleen nog toegestaan in bars. Middelbare scholen hebben hun terrein tabaksvrij verklaard. Diane Swann en haar mensen praten met school-

E-MAIL UIT AMERIKA

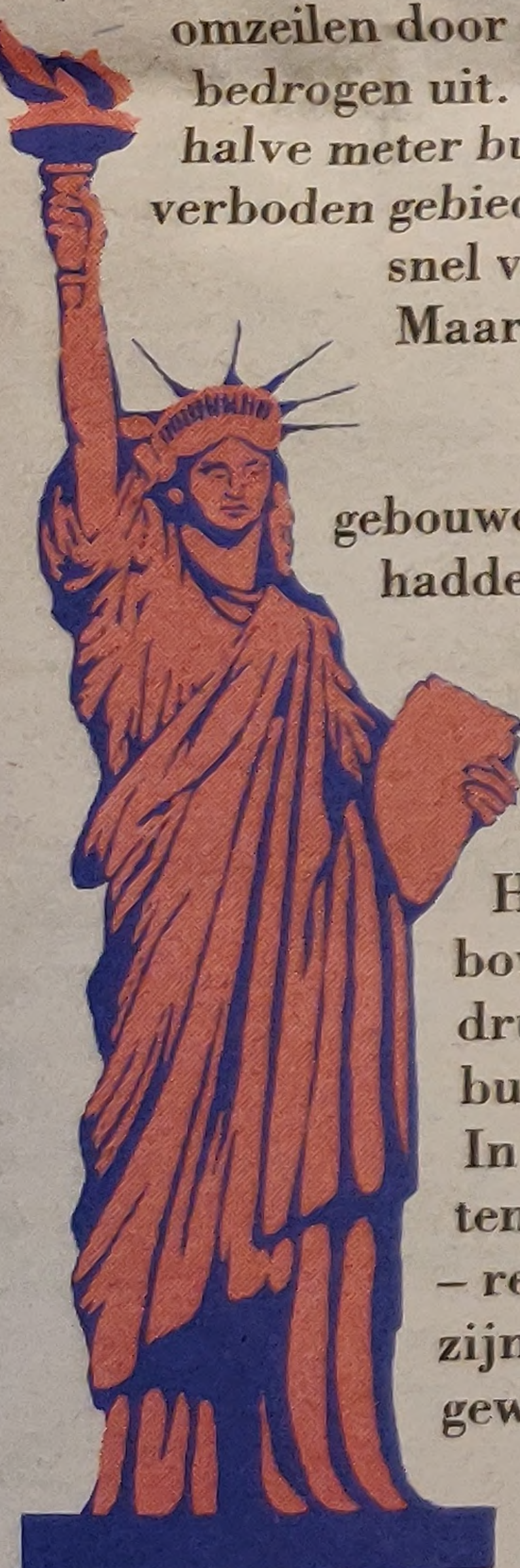
gaande jeugd, geven voorlichting en verwijzen mensen door naar hulpprogramma's om van hun verslaving af te komen. De staat Californië heeft een gratis rookhulplijn.

Swann gelooft in haar werk. 'Roken is een uiterst ongezonde gewoonte. Ik heb medelijden met de mensen die eraan verslaafd zijn. Als het aan mij lag, mogen de regels nog wel iets worden aangescherpt. Ik

ben voor een tabaksvergunning voor de middenstand, want op die manier kunnen handelaren die sigaretten aan minderjarigen verkopen worden gestraft met het intrekken van die vergunning.' Overigens heeft Swann rokers onder haar beste vrienden. 'Hier op mijn kantoor roken ten minste twee mensen. Dat is geen probleem, zolang ze het maar buiten doen.'

En de roker, hoe voelt die zich? Marcos (45), Argentijn van geboorte en roker sinds zijn tienerjaren, heeft weinig moeite met de regels – maar stoppen doet hij niet. 'Omdat ik sinds mijn twintigste heb samengewoond met niet-rokers, ben ik gewend me aan te passen. Ik begrijp dat ik niet overal kan roken. Zelf krijg ik ook snel last van mijn ogen. Maar hier in Davis gaan ze natuurlijk een beetje te ver. Die rookvrije cirkel van zes meter is absurd. Dat is van een nauwdenkend radicalisme... Het is me wel overkomen dat ik rustig buiten liep en dat iemand me vroeg mijn sigaret te doven.' Voor Marcos hoort het allemaal bij het 'hypocriete puritanisme' van de Verenigde Staten. 'Een dertienjarige mag vergezeld van zijn vader een jachtgeweer hanteren – maar een glas wijn drinken, ho maar.'

FOTO: BOB BRONSHOFF

...verstoort. Een ton met loog erin lost nog niet op. Vroeger was je, ja, nou ja, aardig en brutaal tegelijk eigenlijk. Nu ben je alleen maar ruw en onbetrouwbaar. Wat is er met je gebeurd?

'Zeg, rôt óp jij.'

Stelling bij...
Promotie op maandag 11 november.

SEBAS FABER (SBFABER@UCDAVIS.EDU)

Californianen hebben deze 5e november niet alleen gestemd voor een president. Een van de *propositions* die hun tegelijk met de keuze voor Bill of Bob werd voorgelegd, draagt het willekeurige nummer 209. Maar het voorstel is belangrijker dan het lijkt. Stemt een meerderheid van de kiezers voor – wat ik nog niet weet nu ik dit schrijf – dan is het in Californië voortaan afgelopen met de positieve discriminatie van vrouwen en etnische minderheden. Weinig andere onderwerpen doen de gemoederen zo hoog oplaaien, en weinige scheppen zoveel verdeeldheid. Er zijn republikeinen, zoals generaal Colin Powell, die zich onomwonden hebben uitgesproken voor het handhaven van de *affirmative action*. En er zijn democraten die er tegen zijn.

Jorge Salas, van Mexicaanse afkomst – hij werkte als kind met zijn ouders in de landbouw – is volledig voor.

'Positieve discriminatie is nog steeds hard nodig omdat wij latino's nog lang geen gelijke kansen hebben.' Jorge (28) is promotiestudent aan de

University of California. 'Zonder positieve discriminatie zou ik hier niet zijn aangenomen.'

Dankzij het beleid van de universiteit hoefde Jorge alleen de strijd aan te gaan met zijn mede-latino's, voor wie al bij voorbaat vijf procent van de toelatingen was ingeruimd. Dezelfde methode werd gebruikt voor andere etnische minderheden.

Dit beleid van positieve discriminatie is vorig jaar afgeschaft door de gouverneur van Californië, Pete Wilson, die ook over de universiteit regeert. Met propositie 209 wil hij nu hetzelfde doen voor de hele staat. 'De mensen die hier stemmen zijn vooral blank en oud,' zegt José Recinos die, afkomstig uit El Salvador, op zijn dertiende als illegale *wetback* de VS is binnengezwommen en nu, legaal, op het punt staat te promoveren. 'Wilson

speelt in op de angst van die kiezers. En het werkt: zijn gouverneurschap heeft hij te danken aan propositie 187, die illegale immigranten de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg ontzegt.'

José (28) kwam de universiteit binnen zonder de hulp van positieve discriminatie. Zijn cijfers waren hoog genoeg. 'Maar het heeft me wel geholpen het hier vol te houden,' geeft hij toe. 'Ik kreeg financiële steun, met speciale beurzen voor minderheden, en met zoveel latino-gezichten op de campus voelde ik me minder eenzaam.'

'Ik ben tegen positieve discriminatie. Dat kan je hier niet hardop zeggen, maar ik doe het niettemin,' verklaart Marc Blanchard onomwonden. Blanchard (54) is hoogleraar *critical theory* aan de University of California. Met zijn grijze haar in een staartje en twee ringen in zijn linkeroor, ziet hij er niet uit als een Republikein. En dat is hij ook niet.

'Begrijp me goed: ik ben absoluut niet blij met de onbeschaamde wijze waarop Pete Wilson dit onderwerp gebruikt voor zijn politieke doeleinden. Maar het is voor mij moeilijk te accepteren dat mensen wier examenresultaten niet aan de norm voldoen, op de universiteit worden toegelaten alleen omdat ze tot een minderheid behoren. Kijk, misschien is positieve discriminatie ooit nuttig geweest, maar in essentie is het een geval van *social engineering* van bovenaf opgelegd door een groep intellectuelen. Het werkt niet.'

Blanchard, zich bewust van zijn blanke mannelijkheid, nuanceert zijn mening. 'Als de strijd gaat tussen twee gelijk gekwalificeerde kandidaten, vind ik dat de keuze uiteraard op de vertegenwoordiger van de minderheid dient te vallen.'

De instigators van de propositie komen zelf uit het universitaire nest. Tom Wood, een filosoof, en de antropoloog Glynn Custred strijden al jarenlang voor wat zij beschouwen als de 'droom van Martin Luther King' –

E-MAIL UIT AMERIKA

die inhield dat mensen niet meer op hun huidkleur zouden worden beoordeeld, maar op hun karakter. Wood en Custred vertegenwoordigen een groep ultraconservatieve academici, de National Association of Scholars, die ook vinden dat er voor programma's als vrouwen-, etnische en culturele studies op de universiteit geen plaats is.

De propositie heeft geleid tot opmerkelijke initiatieven. 'Wij brengen een boodschap van

hoop en begrip naar onze blanke broeders en anderen!' preekt Paul Rockwell, een 58 jaar oude bibliothecaris en oprichter van de 'Angry White Guys For Affirmative Action'. Rockwell, die in de verte iets weg heeft van Cor van der Laak, reist de staat rond om met zijn nasale stem de voordelen van positieve discriminatie te benadrukken. 'Wij blanken hebben jarenlang allerlei voorkeursbehandelingen genoten. Huiseigenaren betalen minder belasting. Mensen die in de jaren zeventig studeerden, hoefden niet naar Vietnam. Maar wie studeerde er toen vooral? De blanke middenklasse. De positieve discriminatie van minderheden is maar een klein deel van alle zogenaamde ongelijke behandeling. De welvarende blanke mannen die het hardst tegen *affirmative action* schreeuwen, hebben zelf van allerlei speciale behandelingen geprofiteerd. Banen gaan niet verloren aan de minderheden, maar omdat rijke blanke managers ze naar het buitenland exporteren.' Rockwells toon is apocalyptisch: 'Propositie 209 misbruikt de taal en symbolen van de Civil Rights Bill uit 1964. Maar als 209 het haalt, betekent dat het einde van de integratie van de minderheden.'

Die term minderheden lijkt trouwens binnenkort aan herziening toe. 'Over een paar jaar,' voorspelt José, hebben duizenden latino's als ik recht op de Amerikaanse nationaliteit en stemrecht. Dan zou nog wel eens het nodige kunnen veranderen.' Californië kan zich voorbereiden op de zoveelste aardbeving.

...man altijd als er weer een schaal met
ansjoviscrackers of groene haring werd
binnengebracht.

'Ja,' murmelde Zieleman dan, 'laat ze verrekken,
de zoutlozen.'

...ment strategies, proefschrift van Nikola Kimlings.
Promotie op donderdag 12 december.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ SEBAS FABER (SBFABER@UCDAVIS.EDU) ★ ★ ★

Richard weet niet hoeveel mazzel hij heeft. Als geniale *master's*-student werkte hij twee jaar lang als *teaching assistant* aan de universiteit van Californië. In drie maanden sliep hij met vier van zijn studentes – zonder dat er een haan naar kraaide. Hij is wat je noemt door het oog van de naald gekropen. Als het aan Lisa Brodkey had gelegen, zou Richard niet ontsnapt zijn. 'Dit soort gevallen is alarmerend. Zelfs als beide partijen instemden met de relatie, blijft het voor mij verdacht – de docent heeft altijd meer macht. Lagerejaarsstudenten zijn vaak net uit huis en weten nog niet goed wat er gaande is.' Als Richard ooit was aangeklaagd, zou hij in grote problemen zijn gekomen.

Brodkey leidt het *Sexual Harassment Education Program* aan de Universiteit van Californië in Davis. Het programma leert universitaire werknemers hoe seksuele intimidatie te voorkomen en

beheert een anonieme *hotline*, die functioneert als eerste contactpunt voor al dan niet vermeende slachtoffers.

Brodkey's functie is te proberen de conflicten op een informele manier op te lossen. Vorig jaar namen honderddrieëntwintig mensen contact met haar op. Voor maar tien van hen kwam het tot bemiddeling, en uiteindelijk bleven er niet meer dan drie onopgeloste zaken over.

Hoewel Brodkey haar missie graag in een humanitair licht ziet, beseft ze dat haar programma de universiteit vooral geld bespaart. Het fungeert als bliksem-afleider voor conflicten die, als ze de rechter zouden halen, de universiteit

miljoenen dollars zouden kosten. 'Maar mensen doen net zo goed wat ze willen. Er zijn er die ons overslaan en direct naar de rechter stappen.' Brodkey's boodschap is eenvoudig. Regel nummer één: seksuele intimidatie verschijnt in vele vormen, van directe avances tot pittige posters of het 'scheppen van een beledigende of vijandige atmosfeer'. Regel nummer twee: seksuele intimidatie is onwettig, dus strafbaar, in welke vorm dan ook. Regel nummer drie: ook derden kunnen aangifte doen. Een docent die 'iets heeft' met een van de studenten, hoe gelukkig de verhouding ook, kan op het matje worden geroepen als die situatie andere studenten stoort – dit fenomeen staat bekend als het 'rimpeleffect': als iemand een steen in het water gooit, bereikt de golfslag iedereen. Regel nummer vier: niet de *intentie* van de overtreder geldt, maar het *effect* van zijn handelen op het slachtoffer. 'Maar zo heb ik het niet bedoeld!' gaat als excuus dus niet op.

Het lijkt dat iemand die eenmaal wordt verdacht, weinig grond heeft om op te staan. Brodkey bestrijdt dat. 'Natuurlijk is het vreselijk om van seksuele intimidatie te worden beschuldigd. Maar voordat het zover is, moet er bewijs zijn. En het moet om dwingend of herhaald gedrag gaan. Eén mogelijk beledigende grap is niet genoeg, tenzij hij zo stuitend is dat hij duidelijk de werksfeer bederft.' De meeste docenten nemen het zekere voor het onzekere en schrappen hun seksueel geladen humor.

'Wees voorzichtig!' wordt beginnende docenten op het hart gedrukt. Onschuld is een slechte raadgever. Komt een student op spreekuur, dan blijft de deur op een

E-MAIL UIT AMERIKA

kier. Raak je een student al aan, ga dan niet verder dan de schouder. Handcontact is uit den boze, want kan verkeerd worden geïnterpreteerd. Springt er toch een vonk over tussen docent en pupil – het blijven tenslotte mensen – dan wordt beide partijen aangeraden toch maar alsjeblieft de liefde uit te stellen tot na het trimester, het jaar of de bul. 'Als de mensen echt niet kunnen wachten,' zegt Brodkey, 'laat ze er dan tenminste voor zorgen dat ze hun docent-studentrelatie verbreken. Ga desnoods naar een andere klas.' Ook elektronisch dient men zich te gedragen. Wie denkt te profiteren van de ogenschijnlijke anonimiteit van het Net, komt bedrogen uit. E-mailende hijgers worden opgespoord en streng gestraft. Boven de grote schermen van de computers waarmee studenten in de bibliotheek over het Web kunnen surfen, hangt de waarschuwing dat ook daar de regels voor seksuele intimidatie gelden. Het 'tonen of doen tonen van beledigende beelden' is verboden – bezoekjes aan erotische *sites* zijn uitgesloten. Toen ik bij een student thuis de computer bekeek die ik overwoog van hem over te nemen, draaide hij haastig het scherm van mij weg: hij had een mogelijk beledigende *screensaver*. Professor Marc Blanchard (54) van *critical theory* neemt het met een korreltje zout. 'Een tijdje geleden kom ik op de gang het hoofd van de vakgroep Frans tegen. Marc, zegt-ie, de bureaucratie valt me lastig. We krijgen een eenheid van Ongewenste Intimiteiten op ons dak. Ze hebben het nagetrokken, en onze vakgroep is al vijf jaar niet bediend. Let wel: er is een speciale bureaucratische eenheid die de vakgroepen bedient.'

de kinderen moest passen. Een insider meldt dat de werkelijke reden zijn gebrek aan vertrouwen in het team is. Sinds het vertrek van die-hard Jan 't Hart vindt Stam het team te soft om z'n krachten aan te wijden. Het gevolg was dat de enthousiaste leerlingredacteurs alle klappen op-

STOKET
Judith Spruit (35)

Spruit ziet er regelmatig sportief uit. In wielrenbroek en -shirt gekleed, loopt zij rond op de redactie aan de Herengracht. Zij *showt* zo haar fietskuiten en trekt de aandacht van haar collega's. Aan

Logisch eigenlijk, want net als bij de andere wedstrijden moest hij met een rode kaart het veld voortijdig verlaten. En net als bij de vorige keren had hij de scheidsrechter de onverbloemde waarheid verteld. Zij het dat hij sinds vorig jaar 'Jules de Corte' had vervangen voor 'Vincent Bijlo'.

in vlinder-messen-stand, was puur uit zelfbescherming. En, dat een fluim uit zijn mond de kruin van de tegenstander trof in plaats van de vloer, was enkel en alleen te wijten aan de onvoorspelbare motoriek van de betreffende persoon.

KROEGTIJGER

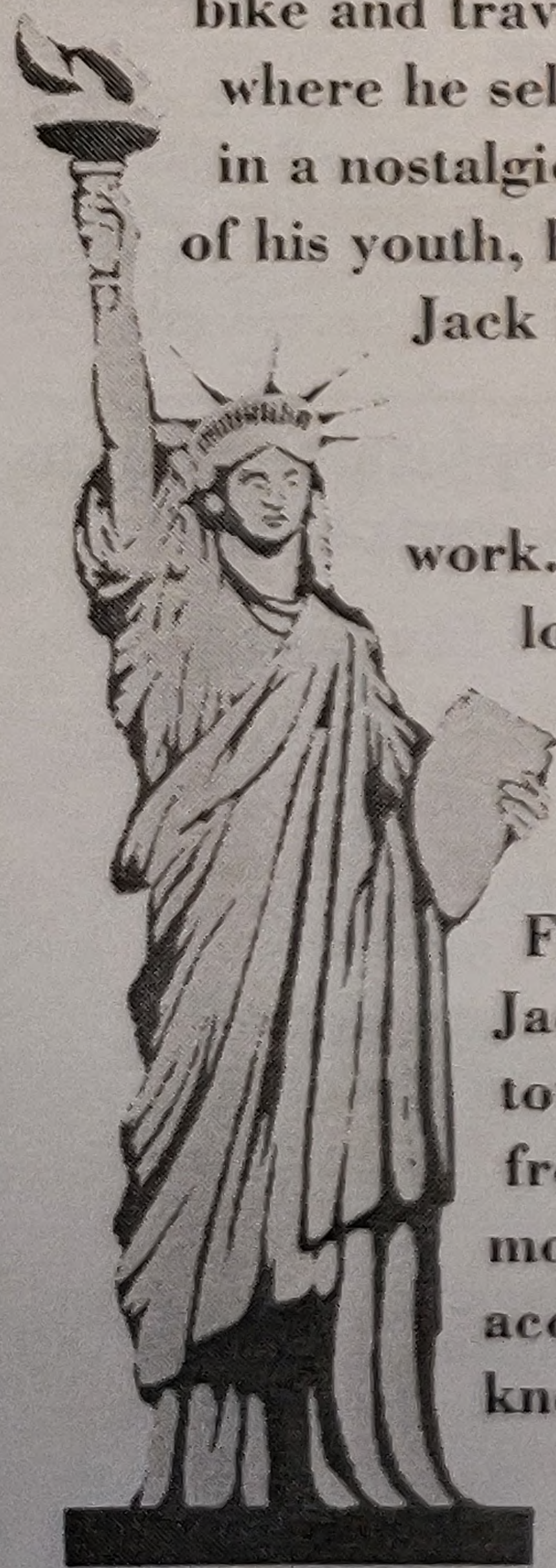
destijds die vrijgemaakte gereformeerde hippie Tom de Greef om die reden niet door afwezigheid in het Ad Valvas-team? Opeens begon het bij hem te dagen. Zijn steevast met rode kaarten gekleurde voetbalcarrière

valste mannsport? Schitterde

krant. Tegelijkertijd verheugde hij zich op het aanstaande Wubautstraatvoetbaltoernooi. Al was het maar omdat het een weerzien zou betekenen met zijn ex-collega Kreulen. Dan kreeg hij gelijk antwoord op de vraag hoe sterk de stelten zijn van een Trouw-redacteur.
Libben Reeskamp

D Somewhere in the green plains of Amsterdam – the land of weed and water – in one of the Lord's Canal's many curves, there lies a little garden run by a man named Jack Priest. He left the church a long time ago to dedicate himself to botany. Every day with endless love he trims and waters his creatures. On Thursdays he jumps on his bike and travels five miles to a nearby market where he sells bundles of colorful leaves which, in a nostalgic remembrance of the church Latin of his youth, he insists on calling *Folia*.

Jack Priest is proud of his creations, though he is quick to point out that there are not his but Nature's work. That is why every time one of his loved ones outgrows the nursery, he generously accepts its transplantation to one of the community's famous parks.

Fall is giving away to winter, and Jack, leaning on his shovel, is staring towards the grey horizon. The freezing wind cannot hurt him any more; his nose and hands have grown accustomed to hardship. He doesn't know whether to feel sad or proud.

Three of his most precious offshoots have just been bought by

rich park directors. For some time these directors had noticed the plants' brilliant contributions to Jack's weekly *Folia*, and they finally decided to add them to their collections. The oldest one, Jack Stem – a jovial oak and his namesake's faithful companion – will from now on be flowering in the People's Park. Birch tree Judy Sprout – more full-grown than her name seems to indicate – will move on to a more mobile existence, renting herself out to liven up different occasions. And young willow Curly Ed, named after the shape of his foliage, has found a shady spot in the respected Park of Loyalty, just behind the churchyard. The other inhabitants of the garden are equally torn between joy and sorrow. Marge Reed Straw, who motherly covers the plants' tender roots in the freezing colds of winter, stands imperturbated in her eternal corner: she has seen many a sapling become a park's main attraction. Some of the younger sprouts, however, cannot help be happy with the turn of events, which for them means more light and growing space. Jack's heart rejoices at the sight of R. John Fortune, a fast-growing poplar, and Mary K. Smith, not a slow-grower herself. But then

E-MAIL FROM THE LORD'S CANAL

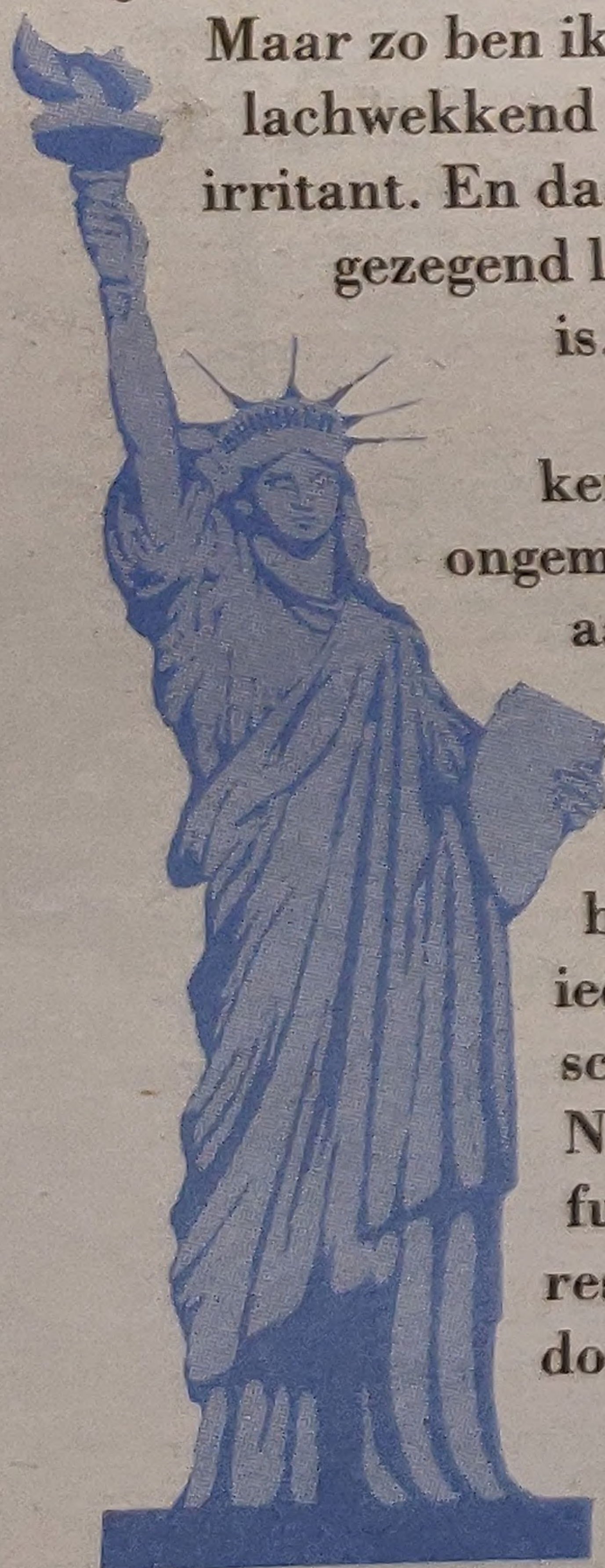
he realizes with a pang that they might soon follow in the footsteps of their successful mates Stem, Sprout and Curly. At present, the whole garden is gathered to give a last goodbye to their park-bound plant-bedfellows. Nightingale

Ronald Spark looks on from a treetop (he delivers one beautiful short song every week). To and fro flies butterfly Guy Dovandril, whose wonderfully designed wings do not cease to amaze. Tulip Tom Hanks is there as well. How boring would the garden be without his black and white presence! Sandalwood-tree Monica Sheller – a tropical sort transplanted to these damp regions long ago – begs the plants to be silent. Jack Priest is going to give one of his famous speeches. 'My dear plants and trees,' he says, and then pauses, seemingly at a loss. He fumbles in his pockets until he finds a crumpled piece of paper of which he now starts to read: 'Plants come and go, that is Nature's cycle. Jack, Judy, and Ed, we will miss all three of you. Good luck in the parks. Don't be a stranger, drop us a seed once in a while. And now let us drink.'

Toen ik vorige week met mijn studenten Spaans de gebiedende wijs wilde oefenen, dacht ik: laat ze maar eens de Tien Geboden opnoemen. Later kon ik mezelf wel voor de kop slaan. Natuurlijk liep het uit op een oneerbiedige parodie waarin ik de atheïstische domoor speelde: 'Wacht even, moet je nu je naaste liefhebben, zijn vrouw of zijn ezel?' Had iemand in de klas zich gekwetst gevoeld, dan had ik het kunnen schudden: de politiek correcte bureaucratie zou me levend hebben gevild.

Ik kan er maar niet aan wennen. Je praat met mensen, ze lijken aardig, hebben zelfs gevoel voor humor – en plotseling blijkt dat ze elke zondag trouw naar de kerk gaan. Natuurlijk sluit religie normaliteit niet uit.

Maar zo ben ik opgevoed. Gelovigen waren lachwekkend op zijn aardigst en op zijn ergst irritant. En daarmee kom ik niet ver in dit Godgezegd land waar 'atheïst' een scheldwoord is. In het begin wist ik niet wat ik zeggen moest als iemand over zijn kerk begon. Mijn eerste reactie was ongemak, alsof men zijn stoelgang had aangesneden (hoewel, dan had ik gedacht: dat moet kunnen). Na de schaamte kwam de afweer: 'Als ze maar niet denken dat ze me kunnen bekeren!' Later begreep ik dat niet iedereen erop uit is zijn geloofsgemeenschap te vergroten. Neem Norma en Tom. Hij komt uit een fundamentalistisch nest, is daar resoluut van losgebroken en gaat nu door het leven als autodidactische boeddhist. Zij is luthers opgevoed en voelt een sterke band met haar

kerk. Af en toe blowen ze een geheim jointje. Hun twee kinderen, twaalf en veertien, gaan op zondag met hun moeder naar de dienst. De zoon is hulpje van de pastor, de dochter zingt in het koor. Vader Tom vergezelt ze een keer per maand en zit dan met een licht spottende blik in zijn ogen op de achterste bank stiekem trots te zijn. Zijn kinderen genieten. De pastor vindt alles best. Hij is cool, vindt Tom. Zelfs ik betrap me op gevoelens van sympathie.

Mijn tweede kerkbezoek was minder succesvol. Een zaterdagavond, even voor achten, in de Calvary Chapel, Los Angeles. Mensen stromen binnen op de klanken van een elektrisch versterkte band. Er is geen altaar, maar een podium; ertegenover zit een technicus in een goed voorziene studio. Inspirerende beelden glijden over de dubbele videoschermen aan weerszijden van de zaal. Het duizendkoppig publiek, vooral blanke jongeren in spijkerbroek, groet bekenden, schuift aan en slaat een blik op het programma. De band stopt met spelen, de menigte valt stil. Dan verschijnt de dominee – grijze Dockers, witte Nike – en opent met een grap. Het is meer Jerry Seinfeld dan ds. Gremdaat. Terwijl buiten de schemering valt over een leger dure auto's dat trouw op hun eigenaars wacht, vinden laatkomers met moeite een plek op de banken. Speciaal voor hen hangen er in de gang tv-schermen waarop zij de dienst kunnen volgen. Dit is de eerste voorstelling.

De mensen zingen; ze zijn blij en verbonden. Ik kook intussen gaar in mijn gène. Me wringend in de rol van participierend observator, vlucht ik in pseudosociologie. De kerk, redeneer ik, is in feite een instant-

E-MAIL UIT AMERIKA

gemeenschap – de MacDonald's-versie van een vriendenkring. Amerikanen verhuizen om de haverklap. Families wonen over het hele land verspreid. Maar je hoeft maar lid van een kerk te worden en je hebt naar je sociaal leven geen omkijken meer. Het weekend naar de dienst; op woensdag naar de bijbelstudie. Bidsessies worden roddeluurtsjes. De kinderen gaan samen op skikamp of op vertrekken voor een week naar Mexico om huizen te bouwen voor de armen. Maar toch. Er blijft iets scheef zitten. Jamie en Heather, vrienden van ons, zijn net keurig gehuwd. Een paar jaar geleden, toen Jamie nog kerkelijk jeugdwerker was, kwamen hij en Heather bij ons eten. Getrouwd waren ze nog niet, maar – zo wisten we – ze deden het. En ze hadden het er oprecht moeilijk mee. Wij woonden op onze beurt onbezorgd samen ('Where do you live?' – 'In Sin, California'). Net voor de lasagna op tafel verschijnt, voelt Jamie zich verplicht te verklaren dat-ie ons aardig vindt, maar dat zijn aanwezigheid niet betekent dat hij onze leefsituatie goedkeurt. Wat bezielde hem in hemelsnaam? Wilde hij, geplaagd door schuldgevoel, duidelijk maken dat hij als jeugdpastor wel degelijk stond voor wat hij preekte? Vrienden zijn we nog, maar niet zoals vroeger. Zo ken ik nog een stel. Hij van streng christelijken huize, zij uit een bijbelloos nest. Ze zijn pas kort samen als hij haar over zijn geloof vertelt. Het meisje denkt na en vraagt hem tenslotte: 'Denk je dat ik naar de hel ga?' 'Tja,' antwoordt hij, 'eigenlijk wel.' Hoe ga je dan verder in een verhouding?

Geen troostelozer beeld dan een doodgereden hert: de vooruitgang laat zijn slachtoffers meedogenloos achter in de marge. Het was een jong dat we zagen, in de berm geslingerd, ter hoogte van Los Angeles. Het was eind december en we waren op weg naar Mexico. Naarmate je de grens nadert, maken de borden 'overstekend wild' plaats voor de waarschuwing 'overstekende gezinnen': een felgele driehoek met daarop de zwarte silhouetten van vader, moeder en kinderen die, hand in hand, met gebogen hoofden rennen voor hun leven. De vergelijking tussen illegale immigranten en opgejaagd wild is onbedoeld, maar treffend. De strijd is net zo

ongelijk: de immigranten hebben hun benen, de grenspolitie de modernste wapens. Het belangrijkste verschil is misschien dat de jacht op immigranten zich niets aantrekt van seizoenen, en dat de prooi bij het publiek minder medelijden wekt dat zielige herten en konijnen.

Eerste kerstdag vierden we in Fallbrook, een welvarende gemeenschap tussen LA en San Diego, in gezelschap van een weldoorvoede blanke familie (streng christelijk natuurlijk). Het was een bijzondere gelegenheid: een verloren zoon was teruggekeerd. Tot grote verontwaardiging van zijn verwanten had hij jarenlang zijn leven gedeeld met een Mexicaanse en haar twee kinderen uit een vorig huwelijk.

Maar nu was hij teruggekropen in moeders schoot. (De matriarch was al die tijd zo ontgaan dat ze geen woord Spaans kon horen zonder in woede uit te barsten.)

De zoons en schoonzons zijn succesvolle ondernemers; de zoveelste voorbeelden van de nationale droom. Eentje zit in de bouw; een ander graveert golfclubs.

Allebei zweren ze bij Zuid-Californië – ze hebben bijna uitsluitend Mexicanen in dienst.

Niet dat hun dagelijks contact met de zuiderburen leidt tot groter intercultureel begrip. Integendeel, de klassenstrijd lijkt het racisme alleen maar te versterken. Ze scheppen op over hun winst, behaald dankzij het 'gebruik' van goedkope *beaners* en *wetbacks*: 'Ik heb mijn tarieven opgeschroefd,' vertelt de aannemer lachend, 'maar betaal mijn werknemers hetzelfde lage loon.' Ze stemmen, uiteraard, Republikeins. Ik weet niet goed hoe me een houding te geven en houd wijselijk mijn mond. Of ben ik gewoon laf? Een dag later, er niet ver vandaan, bevinden we ons aan de overkant van het ravijn. We zijn te gast bij Miguel en Fabiola, zij een in Amerika geboren Mexicaanse, hij sinds kort legaal. Behalve onszelf hebben ze ook Miguels oma en jongste zus te logeren. Fabiola heeft ze het land binnengesmokkeld om kerst met hen te vieren. 'Al dat gepraat over een hermetisch gesloten grens is maar relatief. Een vals geboortecertificaat werkt nog steeds.'

En dat is maar goed ook, zeg ik tegen mezelf. Zo komen ze hier tenminste fatsoenlijk de feestdagen

E-MAIL UIT AMERIKA

door. Op deze manier wordt me als buitenstaander een blik gegund in beide kampen. Ik maak het me gemakkelijk: ik beperk me tot observaties en blijf zo buiten schot.

Men weet te weinig van mijn achtergrond om me in te delen in een van de strijdende groepen. Tegenover Mexicanen maak ik snel duidelijk dat ik geen

gringo ben. Dat ik Spaans spreek en les geef versterkt mijn positie. Amerikanen voelen mijn aanwezigheid, als blanke legaal, evenmin als een bedreiging. Wat niet wegneemt dat ook in mijn omgeving 's nachts wordt schoongemaakt door de mensen wier taal ik overdag onderwijs. Ze zijn overal, onzichtbaar op de achtergrond. Niet alleen schoonmakers: ook bouwvakkers, tuinlieden, babysitters, koks.

Van alle verschillende bevolkingsgroepen in dit land – berichtte *The New York Times* – zijn de latino's de enigen die almaar armer worden. De enige echte onderklasse. Dat ik ze versta en praatjes aanknoop, is – houd ik mezelf voor – niet zo bedillerig als het in het geval van een Amerikaan zou zijn, want Engels is ook mijn tweede taal. Hypocriet is het evengoed. Ik profiteer zonder protest van de voordelen van een blanke huid en blond haar. Ter rechtvaardiging van mijn voorkeurspositie voer ik voor mezelf aan dat ik, als leraar Spaans, bijdraag tot begrip. Dat argument zou misschien opgaan als mijn studenten zouden stemmen.

Omdat we kabel te duur vinden, is ons tv-aanbod beperkt tot de gecensureerde en reclamedoorregen kanalen waarop speelfilms met bloedstollende precisie de nek wordt omgedraaid. Maar twee weken geleden werden we aangenaam verrast. 'Schindler's list, brought to you by Ford, commercial free!' Mijn eerste gedachte was een gemene: ik wed dat die grap Ford meer heeft gekost dan het kapitaal waarmee Schindler 'zijn' joden verlost.

Hier klopt iets niet; het beeld is scheef. Ford werpt zich op als beschermer van de kijker – maar beschermer tegen wat? Tegen zijn eigen adverterende soort? Zou de enige manier om aan het kapitalisme te ontkomen dan het kapitalisme zelf zijn?

Dat riekt naar maffiapraktijken: de ene boef betalen zodat de andere je niet vermoordt.

Alsof je een inbreker huurt als huisbewaarder.

Waarom sponsort Ford een reclamevrije uitzending van een film waarin een kapitalist *pur sang* honderden mensen het leven redt? Om dezelfde reden dat een rijke landheer geld schonk aan de kerk. Ford koopt zich een aflat, net als Schindler zelf, én zijn chroniqueur. Multimiljonair Spielberg investeert zijn winst in educatieve projecten rond de Holocaust.

Is de commercie het Woord Gods, dan is dit land zo goed als zalig. Zo niet, dan is er een postmoderne *Invasion of the body-snatchers* aan

de gang. Niets is veilig, niets is heilig. De commercie slokt alles en iedereen op. Elke oorspronkelijkheid die zich buiten waagt, wordt direct besmet en uitgehold. Wat rest is niet meer dan een lege huls die vrolijk meedobbert op de mainstream.

Mijn favoriete 'alternatieve' radiostation heeft nu een eigen reclamespot. Op zich charmante en subversieve films verschijnen in het commerciële modderbad, tussen de wasmiddelen en hamburgers met kaas. Bob Dole, tot clown gereduceerd, adverteert olijk voor een creditcard ('I just can't win!'). Ik ben teleurgesteld, maar blijf kijken en luisteren. Met alle andere consumenten hobbel ik als een mak schaap mee met de kudde, achter de multinationale herders aan.

De twee kilo zware zondagskrant bevat voor zeker een pond aan 'coupons': honderden verschillende kortingsbonnen. Ook restaurants en winkels zijn ervan vergeven. 'Instant coupons' steken uit een apparaat met knipperlicht dat aan het schap is gemonteerd. Geen moeite is het bedrijf te veel: soms knipt het zijn eigen bonnen uit en plakt ze met cellotape op de koopwaar. (Voor de vaste klanten zijn er archiefdoosjes om ze alfabetisch te bewaren.)

Ook mijn supermarkt stuurt me elke maand een boekje met bonnen die ik trouw uitsnij en gebruik. Wat wil je: ik ben een arme student en de kortingen zijn behoorlijk. Ik besef heel goed dat de marketeers mijn winkelpatroon bepalen – maar voor mijn gedrag maakt die wetenschap geen verschil.

E-MAIL UIT AMERIKA

Ironisch winkelen? Laat me niet lachen. De bedrijven interesseert het geen biet wat ik van hun slogans denk: zelf geloven ze die immers evenmin. Zolang ik maar hun producten koop. (Een ironische Eva plukt een holle appel en wisselt een spottende knipoog uit met de slang; verbannen wordt ze evengoed.)

Bovendien heult de ironie al jaren met de vijand, die als altijd de hoogste bidder is. Nu is het een van zijn beste wapens. De helft van de reclamespots is zelfbewust, *tongue-in-cheek*. Een verzekering adverteert met een interviewer die voortdurend op mensen stuit die zijn maatschappij niet kennen. Coors heeft een bierreclame van Zweedse makelij, die knulligheid tot kunst verheft. De strategie is sympathiek en, verdomd, het werkt. Nee, 'echt' en 'authentiek' zijn anachronismen. Oprechtheid wordt niet eens meer nagestreefd. Als ik mijn boodschappen met mijn bankpas betaal, leest de bediende mijn naam van de kassabon: 'Have a nice day, mr eh... Faber.' Ze *doen* niet eens alsof ze me kennen. (Een universitaire diploma-uitreiking. De decaan schudt honderden afgestudeerden de hand. Een grijs snoertje hangt uit zijn oor. 'Congratulations,' zegt hij vijfhonderd keer, en telkens verglaast zijn blik een paar seconden, tot zijn assistent hem een naam inluistert, '...congratulations, William, you've done great.')

(Deze e-mail werd mede mogelijk gemaakt door Toshiba, Microsoft en Bacardi.)

misschien een tijd is geweest waarin alle afstanden in het heelal nul waren. Zeer helder opgeschreven. Gratis verkrijgbaar bij de UvA-winkelbalie aan het Spui 25. Een aanrader.

profiel van Alice Konijnenberg. Promotie op vrijdag 25 april.

SEBAS FABER (SBFABER@UCDAVIS.EDU)

‘Wat? De oostkant?’ Verbazing, ontzetting. ‘Are you out of your mind? Je hebt geluk dat je niets is overkomen.’ Wisten wij veel. We reden zuidwaarts langs de Interstate 101, even onder San Francisco, op zoek naar de beroemde Stanford University – ‘het Harvard van de westkust’. De afslag University Avenue leek de juiste keus; op goed geluk sloegen we linksaf. Zo kwamen we terecht in Oost-Palo Alto. Een drukke straat in de volle zon, laagbouw aan beide kanten. De huizen enigszins verveloos, de voortuinen ietwat rommelig. Groepen mensen pratend op straat. Een meisje rijdt met haar fiets op de stoep. Mijn eerste reactie: ‘Leuke buurt, gezellig.’

Pas vijf minuten later beginnen mijn aangeleerde reflexen te functioneren. Opeens besef ik dat ik in die vijf minuten nog geen blanke heb gezien.

Achterstallig onderhoud, bedenk ik me nu ook, betekent armoede, dus gevaar. Onwillekeurig draai ik mijn raam omhoog, klik mijn deur op het kinderslot en stel voorzichtig voor om te keren. (Ik geneer me voor mezelf. Ik heb nooit iemand willen zijn die buurten mijdt. Maar Amsterdam is Amerika niet.)

Met een ingehouden zucht van verlichting rijden we terug de snelweg over, de westkant van de gemeente in. De omslag is volledig. Een viaduct van vijftig meter scheidt de Schilderswijk van Wassenaar. Aan weerszijden van de weg pronken landhuizen met

maagdelijk witte pilaren en gladgeschooren gazons. In het vijf blokken grote stadscentrum lopen goedgeklede studenten over schone trottoirs langs espressobars, boekwinkels en kledingzaken.

Schaamtevol besef ik dat ik me hier thuis, of althans veilig voel – jawel, in dit steriele yuppenmilieu. Hoe je het ook wendt of keert, als student behoor ik tot de *haves*, niet tot de *have-nots*.

De universiteit is hier een centrum van kennis, maar nog meer een centrum van geld. Na de plotselinge dood van zijn vijftienjarige zoon besloot zakenman Leland Stanford in 1884 zijn hele fortuin te vermaken aan de ‘jeugd van Californië’ en beval op zijn gigantische landgoed een universiteit te bouwen. Maar omdat hij tegelijk het terrein taboe verklaarde voor gok-, drank- en ander vermaak, schoten prompt net buiten de campus tientallen bars en bordelen op. Nog steeds is Oost-Palo Alto daarom ‘*the bad part of town*’, een benaming die wordt gestaafd met misdaadcijfers. De universiteiten van Pennsylvania of Chicago, waarvan de omstreken langzaam tot getto zijn vervalten, zijn tegenwoordig een zwaarbewaakte citadel. In Stanford is het nog niet zo ernstig. Maar verdachte auto’s die van oost naar west rijden, krijgen een politieauto als schaduw achter zich aan. (Overigens is de campus zelf al jaren erg progressief. In een deel van de studentenbehuizing is ‘kleding optioneel’; en het gerucht gaat dat de universiteit bij feesten meebetaalt aan de marihuana.)

Dit alles wordt ons verteld door John, een intelligente

E-MAIL UIT AMERIKA

jongen, vorig jaar afgestudeerd als kunsthistoricus aan een gerenommeerde universiteit in Boston. Zijn scriptie ging over de Cobra-groep; hij houdt van Karel Appel. Een maand later verhuisde hij naar Californië. Nu is hij autoverkoper. Afhankelijk van zijn omzet verdient hij tussen de 3500 en tienduizend gulden per maand. Hij is

tweëntwintig, maar zijn salaris is niet exorbitant in deze streken. Dit is Silicon Valley, het mekka van de computerindustrie, waar iedere snotneus met digitaal inzicht al snel een ton per jaar verdient. De prijzen zijn er dan ook naar. John betaalt 1700 gulden voor een eenkamerwoning met afgebladderde verf en een gat in het plafond. (Als gevolg van dit soort speculatie hebben bescheiden appartementjes niet zelden een Jaguar voor de deur.)

John staat tien uur per dag op de ‘lot’, waar hij naïeve klanten probeert wijs te maken dat zij toch echt een nieuwe auto nodig hebben. Hij is jong maar kent alle trucs. Het zijn de mensen zonder al te veel geld die, als altijd, het hardst worden genaaid. De meeste winst wordt gemaakt op obscure kredietregelingen met duizenden extra dollars aan kleine lettertjes. John ziet in dat hij zijn talenten prostitueert en zijn klanten belazert. Maar gewetensbezwaren heeft hij niet: ‘Dan zou ik gelijk wel kunnen stoppen. Collega’s die medelijden krijgen met hun klanten verkopen geen driewieler meer. Dit is mijn baan, ik moet de huur betalen. Bovendien, als ik de klanten niet pluk, doet iemand anders het wel.’ Welkom in het land van vrijheid, gelijkheid en broederschap.

‘Elf jaar, elf jaar al woon ik hier,’ zegt de dichter met een zucht. Er klinkt iets van wanhoop in zijn stem. Hij is geboren in Mexico; zijn grimmige Indiaanse blik jaagt angst aan; zijn strak achterovergekamde haar zit in een staartje.

‘Op een visum?’ vraag ik verbaasd. ‘Ik wist niet dat dat kon.’

‘Nee,’ antwoordt hij, zich naar mij overbuigend. ‘Ik ben Amerikaans staatsburger. Maar dat hoeft verder geen mens te weten.’

Ik begrijp en knik. In academische kringen geeft niemand graag toe dat hij hier voorgoed is neergestreken. Mijn gesprekspartner nog het minst: zijn

imago staat of valt bij zijn identiteit als Mexicaans dichter. Hij leeft hier van zijn status als vreemdeling. En het is niet dat hij niet

vastbesloten is ooit naar Mexico terug te keren. Maar ’t is moeilijk:

‘Voor mijn vrouw, een Argentijnse, is er daar geen werk. En als ikzelf een baan zou kunnen vinden, zou ik nooit verdienen wat ik hier verdien. Alles is hier zo veel eenvoudiger.’

Inderdaad. De VS is comfortabel en dus verslavend. Bijna al mijn professoren en medestudenten zijn buitenlanders die hier aankwamen met het idee snel terug naar huis te gaan. Maar ze zijn allemaal blijven hangen. Ze klagen over het land, de politiek, de mensen; op feesten wordt er in de gesprek-

ken geen spaan heel gelaten van welk aspect van Amerika ook. Totdat ze in de zomer hun geboortegrond bezoeken en met hangende pootjes terug de grens over vliegen, naar hun huis, hun auto, hun baan.

De Amerikaanse campus fungeert nog steeds als welkom strand voor allerlei internationaal drijf hout. In de jaren dertig waren het Brecht en Adorno; nu zijn het Mexicanen, Cubanen en Aziaten. Vorige week ontdekte ik bij toeval dat de vakgroep Chinees de dissidente dichter Bei Dao in dienst heeft. Ik sprak hem op een van die bedroevende borrels die een mens, om elf uur naar huis lopend door een slapend dorp, zo pijnlijk bewust maken van het provinciale universiteitsbestaan (oh Nabokov). Maar voor Bei Dao moet het ronduit onwerkelijk zijn. Hij is in 1994 China ontvlucht en heeft voor de overtocht naar Amerika een tijd in Noord-Europa gewoond, waaronder tien maanden in Leiden. Hij is hier in Davis gelukkiger. Als ik een politieke vluchteling was, dan zou ik ook liever in Californië dan in Holland wonen: de winters zijn draaglijker, de mensen toegankelijker.

Zo weeft Amerika iedereen zijn web. Op de universiteit strubbelt men, puur voor de vorm, hier en daar nog een beetje tegen, maar elders werpt men zich bij wijze van spreken vol overgave in de poten van de spin. Mr. Park bijvoorbeeld sloot vijftienvintig jaar geleden zijn Koreaanse apothekerspraktijk, emigreerde naar Amerika en begon een handel in T-shirts. Hij

E-MAIL UIT AMERIKA

wilde een kansrijke toekomst voor zijn kinderen. En ze stellen hem niet teleur: zijn 23-jarige zoon, nauwelijks afgestudeerd als advocaat, werkt nu in Chicago als assistent voor de openbare aanklager. Hij weet dat hij het Amerikaanse rechtssysteem vertegenwoordigt en is er trots op. Zijn geloof is oprecht maar schrikwekkend simpel. Zijn ideologisch model lijkt Hollywood – er is goed en er is kwaad; het systeem is er om het laatste uit te roeien. De jongen is pas tweede generatie, maar in zijn voorkeuren, moraal en levensovertuiging is hij Amerikaanser dan Uncle Sam.

Zelf zet ik me schrap, maar tevergeefs. Mijn weerstand is bijna gebroken. Soms herken ik mezelf niet meer. Steekt iemand een sigaret op, dan kan ik nauwelijks de neiging onderdrukken er iets van te zeggen. De zeventienjarige dochter van een Deense kennis wordt gearresteerd voor het drinken van een glas wijn; ik betrap mezelf op een gevoel van begrip voor de autoriteiten. Zelfs mijn smaak verandert. Wat ik twee jaar geleden zou hebben verworpen als kitscherige nep, accepteer ik nu met een goedkeurende knik. Ik troost me met de gedachte dat ik me na mijn promotie een paar jaar lang door de Nederlandse regen kan laten schoonspoelen. Maar mijn hand aarzelt nu al bij de gedachte aan een lucratief arbeidscontract bij een Amerikaanse instelling. Als ik die handtekening zet, is het met bloed.

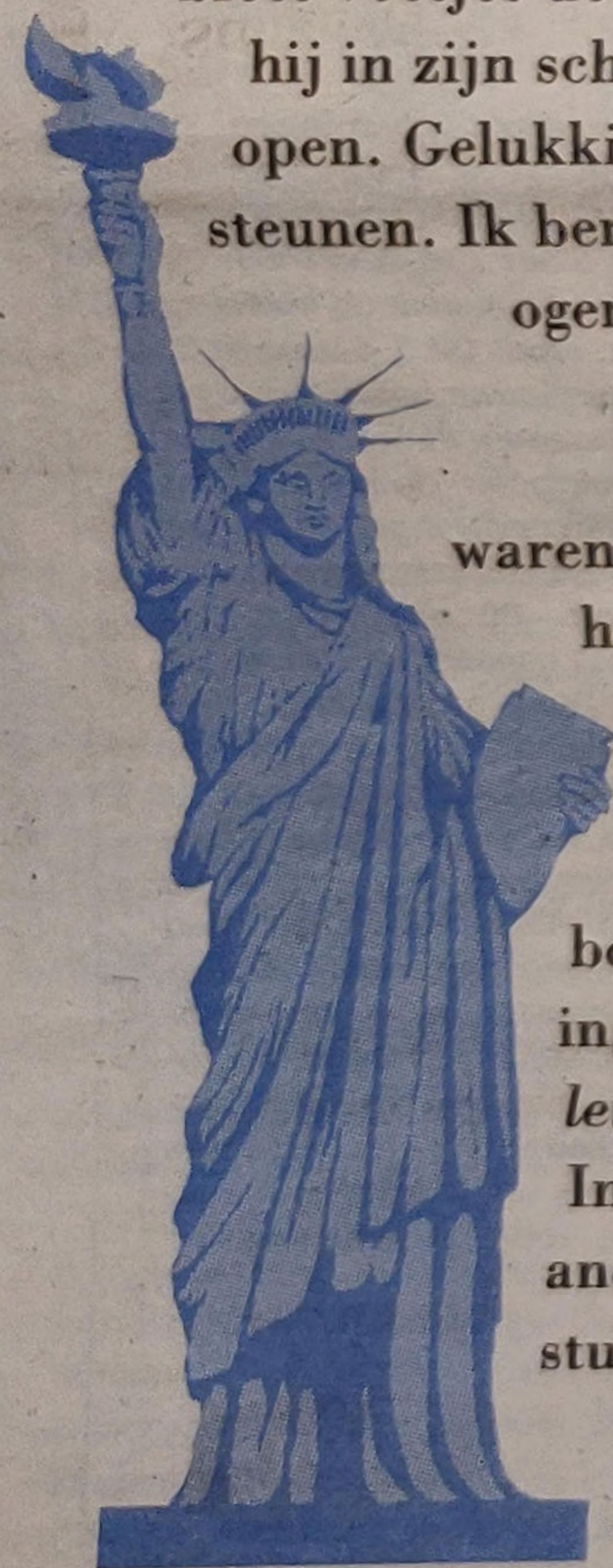

de dat konden, toen. Ook Universiteit van Amsterdam.
'Okee, koorknaap, ik ga, maar dan doe ik jouw pak aan. Mijn schroefdeksel lekt.'

Promotie op vrijdag 4 juli.

SEBAS FABER (SBFABER@UCDAVIS.EDU)

Toen ik ergens in maart de postkamer binnenliep, sloeg mijn hart een kloep over. Uit de postvakjes van alle studenten stak een vakgroepenvelop. De Envelop, de gevreesde, gehate en verlangde envelop. De inhoud is cruciaal. Voor sommigen betekent die dat ze een deel van het volgend jaar op hun lauweren kunnen rusten. Voor anderen dat ze hun brood kunnen verdienen als leraarsassistent. Voor de minder gelukkigen kan de Envelop betekenen dat ze razendsnel een baan moeten zoeken – of bij de bank aankloppen voor tienduizend dollar. Als een vijfjarige kleuter in november die op zijn blote voetjes door een slapend huis gaat kijken wat

hij in zijn schoentje vindt, scheurde ik de mijne open. Gelukkig, niets aan de hand; ze blijven me steunen. Ik ben zoet geweest. Meteen gleden mijn ogen over de rest van de post: wat zouden mijn collega's hebben gekregen? Sommigen, wist ik, waren ondeugend geweest: ze hadden niet hun best gedaan op school en waren niet altijd braaf en gehoorzaam. In gedachten las ik hun brief: de roe! Het Amerikaanse systeem is, zoals bekend, uiterst flexibel: alles is ingericht op het belonen van *excellence*. Dat is tenminste de bedoeling. In de praktijk werkt het nogal eens anders. Niet dat de kwaliteit van de studenten uit het oog wordt verloren; maar andere overwegingen spelen een minstens even grote rol. Zoet

zijn betekent niet alleen hoge cijfers halen; dat is relatief de eenvoudigste klus. Je bent veilig zolang je *grade point average* niet onder de drie of B zakt – een cijfer dat zelfs de domste student nog wel binnensleept. Nee, zoet zijn betekent ook de meester niet te veel tegenspreken, lachen om zijn grapjes, en doen alsof hij slim is. Hoe het elders toegaat weet ik niet, maar op deze universiteit worden de meeste beurzen en banen door de vakgroep zelf verdeeld. Voor ons studenten wil dat zeggen dat dezelfde professoren wier werkgroep we volgen en die we dagelijks spreken in de gang, beslissen over onze financiële toekomst. Alles wat we doen en zeggen, wordt genoteerd in het Grote Boek. En op pakjesavond gaat het meeste geld, tenminste voor zover ik kan zien, naar de persoonlijke favorieten. Probeer in die situatie nog maar eens oprecht te zijn. Kritiek leveren op de professoren wordt een hachelijke onderneming met een zweem van zelfmoord. Natuurlijk, aan het slot van elk trimester schrijven we een anonieme evaluatie die de leraar in getypte vorm bereikt (zodat ons handschrift ons niet verraadt), maar dan nog: met een werkgroep van vier studenten is de puzzel niet heel moeilijk. Ook solidariteit onder de studenten is moeilijk te handhaven. We willen wel, maar lopen steeds weer tegen dezelfde muur. Onder elkaar in de kroeg nagelt iedereen de professoren aan het kruis; maar we weten allemaal dat eenmaal onder vier ogen met de

E-MAIL UIT AMERIKA

autoriteit, de kritiek het aflegt tegen de vleierij (hier bekend als 'brown-nosing', een subtiele metafoor afgeleid van het meer vulgaire 'kissing ass'). Niemand kan het elkaar kwalijk nemen: er staat te veel op het spel.

En dan is er de jaloezie. Drie promovendi, vrienden, zijn alle drie ruim geslaagd voor hun *qualifying exams*, hetgeen betekent dat ze alleen nog hun proefschrift hoeven te schrijven. De vakgroep geeft haar studenten in die situatie meestal drie maanden lang een volledige beurs, zodat ze niet hoeven les te geven en zich volledig kunnen concentreren op hun onderzoek. Maar als altijd is dit een gebruik, niet een regel. Van de drie vrienden krijgt er een maar liefst een jaar vrij, een ander niet meer dan een trimester. De derde is nu druk op zoek naar een baan: zij kreeg nul op het rekest. En toevallig is zij de enige van de drie die de vakgroepsvoorzitter een paar jaar geleden tegen de haren heeft ingestreken. De vriendschap, intussen, staat onder druk. Verdeel en heers. Maar de echte goedheilig man is rechtvaardiger dan zijn helpers. Een vriendin van ons, net in het bezit van haar master's, vroeg een vijftal universiteiten of ze er zou mogen promoveren. Stanford bood haar in antwoord aan wat in de volksmond als een *full ride* bekendstaat: een beurs hoog genoeg voor levensonderhoud én collegegeld. Haar doctorstitel is, met andere woorden, zo goed als gratis. En ze verdient het. Dank u, sinterklaasje.